

DÁVID LILLA*

MEGELŐZŐ PÁRTFOGÁS VAGY VÉDELEMBE VÉTEL?

A megelőző pártfogás rendszerének kidolgozását és a fiatalok pártfogása intézményének a gyermekvédelem rendszerébe való beillesztését először a Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia végrehajtásának a 2012–2014. évekre szóló kormányzati intézkedési terve fogalmazta meg. Az egyes törvényeknek a gyermekek védelme érdekében történő módosításáról szóló T/13091. számú törvényjavaslat már pontosabban körvonalazta a megelőző pártfogásnak szánt feladatokat, célokat, amely a Gyvt. (az 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról) módosításával a gyermekvédelmi gondoskodás keretébe tartozó hatósági intézkedések körét egészítené ki a megelőző pártfogás elrendelésének lehetőségével, így hasznosítva a pártfogó felügyelői szolgálatnál meglévő szakértelmet a védelemben vételi eljárásban. A kormány elvárásainak helyes értelmezéséhez és teljesítése lehetőségeinek, kivitelezhetőségének és ésszerűségének végiggondolásához a tanulmány a következő kérdéseket igyekszik felvetni és megválaszolni. Milyen értelemben várja a kormány a megelőző pártfogás vonatkozásában a „megelőző” tartalmat? A bűnelkövetés szempontjából még csak veszélyeztetettek pártfogolását kívánja a magyar hagyományokhoz visszanyúlva bevezetni, vagy a büntetőeljárás és a szabálysértési eljárás kezdetétől kívánja pártfogolni a fiatalokat? Elképzelhető-e azok megelőző pártfogolása, akik a bűnelkövetés szempontjából még csak veszélyeztetettek? Milyen formában és tartalommal lenne kidolgozható a gyermekkorú és fiatalok szabálysértést, bűncselekményt elkövetők megelőző pártfogása? Ésszerű megoldásnak tekinthető-e a megelőző pártfogás rendszerének kialakítása? Célszerű lenne-e a fiatalok pártfogásának intézményét beilleszteni, visszailleszteni a gyermekvédelem rendszerébe?

Pártfogásról akár szervezatként, szankcióként vagy eljárásként is beszélhetünk.¹ E kifejezés, a *probation* jelentése, e tevékenység tartalma folyamatosan bővült: mindenre vonatkozott a büntető igazságszolgáltatás területén, ami közösségi szankció végrehajtását, büntetés-végrehajtási intézetben végzett tevékenységet, ellenőrzést, szankcióként végrehajtott pártfogást, jelentéskészítést vagy büntetés kiszabásának, végrehajtásának elhalasztását takarta.² Mindezek mellett bűnmeelőző beavatkozást is jelentett, de hosszú időn keresztül a pártfogó szolgálatok tevékenysége a tárgyalási és a végrehajtási szakra koncentrált a büntetőeljá-

* PhD, egyetemi tanársegéd, Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 1053 Budapest, Egyetem tér 1–3.

E-mail: david.lilla@ajk.elte.hu.

¹ Robert CARTER – Leslie WILKINS: *Probation and Parole* (New York, London, Sydney, Toronto: John Wiley & Sons 1970) 15.

² Anton KALMTHOUT – Ioan DURNESCU: „European Probation Service Systems” in Anton KALMTHOUT – Ioan DURNESCU (szerk.): *Probation in Europe* (Nijmegen: Wolf Legal Publishers 2008) 3.

rásban. A nyomozati szakban korlátozott volt a szerepük – néhány országtól eltekintve, ahol az elkövetők és családjuk támogatása a letartóztatással megkezdődött. Angliában és Walesben, Hollandiában és Skóciában e korai beavatkozás ma is biztosított.³

A magyar megelőző pártfogás rendszerének kialakítása során a bűnmegelőző beavatkozás kiterjesztésének, e feladat pártfogókra hátrításának és az ezzel járó szervezeti átrendeződésnek a problémája merül fel.

„Arra készülnek, hogy egy egész generációt állami gondozásba vegyenek” – nyilatkozta Radó Péter oktatásszervező a gyermekek megelőző pártfogó felügyeletének bevezetésével kapcsolatban.⁴ Pedig nem erre készülnek, hanem arra, hogy a gyermekvédelem alkalmatlanságát beismerve annak feladataihoz ne a gyermekvédelemben importálják a hiányzó szakértelmet, hanem a fiatalokkal és felnőttekkel foglalkozó pártfogó felügyelői szolgálatoktól kölcsönözzék azt.

A megelőző pártfogás rendszerének kidolgozását és a fiatalok pártfogása intézményének a gyermekvédelem rendszerébe történő beillesztését a Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia végrehajtásának a 2012–2014. évekre szóló kormányzati intézkedési terve fogalmazta meg [a Kormány 1430/2011. (XII. 13.) Kormányhatározata mellékletében] a gyermekjóléttel összefüggésben, a gyermekkorú és fiatalok szabálysértést, bűncselekményt elkövetők szocializációjának és reszocializációjának elősegítése érdekében.⁵

Az egyes törvényeknek a gyermekek védelme érdekében történő módosításáról szóló T/13091. számú novemberi törvényjavaslat⁶ már pontosabban körvonalazza a megelőző pártfogásnak szánt feladatokat, célokat. A javaslat a Gyvt. módosításával a gyermekvédelmi gondoskodás keretébe tartozó hatósági intézkedések körét egészítené ki a megelőző pártfogás elrendelésének lehetőségével. A gyámhatóság a bűncselekmény vagy elzárással is sújtható szabálysértés elkövetése miatt indult védelemben vétel iránti eljárásban, vagy a már fennálló védelemben vétel mellett megkeresné a pártfogó felügyelői szolgálatot környezettanulmány és a gyermek veszélyeztetettségének kockázatértékelése beszerzése céljából. Magas fokú bűnmegelőzési szempontú veszélyeztetettség esetén a gyámhatóság mindenképpen elrendelné a gyermek megelőző pártfogását, és kötelezné a szülőt és a gyermeket a megelőző pártfogó felügyelővel⁷ történő együttműködésre, találkozásra, és a megállapított magatartási szabályok betartására. Amennyiben a gyermek veszélyeztetettsége csak közepes fokú, úgy a gyámhatóság mérlegelné a megelőző pártfo-

³ Anton KALMTHOUT – Ioan DURNESCU: „European Probation Service Systems” in Anton KALMTHOUT – Ioan DURNESCU (szerk.): *Probation in Europe* (Nijmegen: Wolf Legal Publishers 2008) 16–17.

⁴ IVANYOS Judit: „Meggyszabná az állam, kivel barátokozzon a zűrös gyerek”; hvg.hu/itthon/20131022_Meg_fogja_szabni_az_allam_kivel_baartkozh.

⁵ 1430/2011. (XII. 13.) Kormányhatározat (a továbbiakban: Kormányhatározat) I/9. pont.

⁶ T/13091. sz. törvényjavaslat egyes törvényeknek a gyermekek védelme érdekében történő módosításáról; www.parlament.hu/irom39/13091/13091.pdf (a továbbiakban: törvényjavaslat).

⁷ A megelőző pártfogó felügyelő a törvényjavaslat szerint az a pártfogó felügyelő lenne, akit a bűnmegelőzés érdekében a szabálysértés vagy bűncselekmény elkövetése miatt indult gyámhatósági eljárás során a pártfogó felügyelői szolgálat kijelölt a védelemben, vagy nevelésbe vett gyermek részére.

gó felügyelet mellőzését vagy elrendelését. A magatartási szabályok többek között meghatározhatnák a megelőző pártfogás alatt álló gyermek számára, hogy kivel tarthat kapcsolatot, hol és milyen tevékenységgel töltheti szabadidejét.

A törvényjavaslat részletes indokolása szerint a megelőző pártfogás bevezetésének célja a szocializáció elősegítése, a bűnismétlés megelőzése minél korábbi szakaszban, mivel ehhez jelenleg az elhúzódoó büntetőeljárások során a fiatalok terheltek nem kapják meg a szükséges segítséget és támogatást. A hatályos szabályozás és intézkedésrendszer kritikájaként az indokolás azt is megemlíti, hogy a gyermekkorú elkövetőkkel nem tud adekvát módon foglalkozni a gyermekjóléti alap- és szakellátás. Ezt azzal indokolja, hogy gyermekkorúak esetében nincs lehetőség a pártfogó felügyelethez hasonló jellegű eszközök alkalmazására, szorosabb ellenőrzésre és felügyeletre, főként a megfelelő szakértelem hiányában. Erre a megoldást a megelőző pártfogás intézményében látja, ami a pártfogó felügyelői szolgálatnál meglévő szakértelmet hasznosítaná a védelembé vételi eljárásban.⁸

A célokból, orvosolandó hiányosságokból és a tervezett szabályozásból, abból, hogy a megelőző pártfogó felügyelet védelembé vétel mellett is elrendelhető lenne, arra kell következtetnünk, hogy a védelembé vétel intézkedése nem látja el az eredetileg neki szánt feladatokat, diszfunkcionálisan működik, ha az érintettek nem kapják meg a szükséges támogatást a visszaesés megelőzéséhez, illetve a vissza-illeszkedésükhöz.

Ahhoz, hogy a kormány elvárásait⁹ helyesen tudjuk értelmezni, ezek teljesítésének lehetséges eseteit végiggondoljuk, majd kivitelezhetőségüket és ésszerűségüket értékeljük, külön kell vizsgálnunk a következő kérdéseket: a) Milyen értelemben várja a kormány a megelőző pártfogás vonatkozásában a „megelőző” tartalmat? A bűnelkövetés szempontjából még csak veszélyeztetettek pártfogolását kívánja a magyar hagyományokhoz visszanyúlva bevezetni, vagy a büntetőeljárás és a szabálysértési eljárás kezdetétől kívánja pártfogolni a fiatalokat? b) Elképzelhető-e azok megelőző pártfogolása, akik a bűnelkövetés szempontjából még csak veszélyeztetettek? c) Milyen formában és tartalommal lenne kidolgozható a gyermekkorú és fiatalok szabálysértést, bűncselekményt elkövetők megelőző pártfogása? d) Ésszerű megoldásnak tekinthető-e a megelőző pártfogás rendszerének kialakítása? e) Célszerű lenne-e a fiatalok pártfogásának intézményét beilleszteni, visszailleszteni a gyermekvédelem rendszerébe?

⁸ Részletes indokolás a 8–18. §-hoz. T/13091. sz. törvényjavaslat egyes törvényeknek a gyermekek védelme érdekében történő módosításáról; www.parlament.hu/irom39/13091/13091.pdf.

⁹ „Ki kell dolgozni a megelőző pártfogás rendszerét, és be kell illeszteni a fiatalok pártfogásának intézményét a gyermekvédelem rendszerébe a gyermekkorú és fiatalok szabálysértést, bűncselekményt elkövetők szocializációjának és reszocializációjának elősegítése érdekében.” (Kormányhatározat I/9. pont.)

1. MIBEN ÁLLJON A MEGELŐZŐ PÁRTFOGÁS „MEGELŐZŐ” TARTALMA?

A megelőző pártfogás igényével kapcsolatban elsőként azt a kérdést kell tisztázni, hogy a „megelőző” jelleg miben nyilvánuljon meg. Ennek meghatározásához támaszkodhatunk az Európa Tanács pártfogási szabályokról szóló 2010-es ajánlására¹⁰. Értelmező rendelkezése szerint a pártfogás a bűnelkövetővel szemben alkalmazott összetett jogintézmény, melynek célja a társadalom védelme mellett az elkövető (re)integrációja. Függetlenül így határozza meg a pártfogó felügyelet: bűncselekmény elkövetőjével szemben alkalmazott közösségi szankciók és intézkedések végrehajtása, melynek eleme a felügyelet, az iránymutatás és a segítség. Az Európa Tanács értelmezése szerint tehát a pártfogás, illetve a pártfogó felügyelet bűncselekmény elkövetését feltételezi, az elkövetők reintegrációját hivatott elősegíteni, a bűnismétlést megelőzni. Azonban a bűnösséget megállapító határozatot megelőző értelemben vett megelőző pártfogás szabályozása nem állna ellentétben az Európa Tanács álláspontjával, hiszen az ajánlás szerint a szolgálatok ellátják a terhelt felügyeletét az ítélet, illetve a határozat meghozatalát megelőzően is.¹¹ A szolgálatok hatáskörének ilyen tartalmú feladatokkal történő bővítése tehát nem lenne ellentétes az Európa Tanács ajánlásával, azonban kérdéses, hogy a tervezett magyar szabályozás megvalósítása szükséges, illetve célravezető változást eredményezne-e.

Ha a bűnelkövetés szempontjából „még csak” veszélyeztetetteket kívánjuk pártfogolni – azokat, akik társadalomra veszélyessége bűncselekmény formájában még nem nyilvánult meg –, azt büntetőjogi eszközökkel – sem kényszerintézkedés, sem intézkedés alkalmazásával – nem tehetjük meg. „A bűnmegelőzés mindig beavatkozás az egyén vagy a kisebb közösség életébe, bűnmegelőzés címén azonban kényszerítő vagy megbélyegző módon nem szabad beavatkozni.”¹² A veszélyeztetettek, illetve a társadalom szempontjából „veszélyesek” kezelése kényes kérdés, hazánkban a rendőrhatalom felügyelet tett erre kísérletet. A védelemben vétel kötelező és lehetséges esetei azonban a büntetőjogi intézkedések megbélyegző hatása és a fiatalok pártfogásának gyermekvédelem rendszerébe történő illesztése nélkül a megelőző hatás mindkét – mind a bűnelkövetés szempontjából veszélyeztetettek pártfogolása, mind a büntetőeljárás kezdetén történő korai beavatkozás – értelmében ellátják a kormányhatározat által elvártakat, legalábbis a vonatkozó törvényi szabályozás szerint. Annak megértéséhez, hogy e feladat ma miért a gyermekvédelemé, szükséges visszatekintenünk a patronázs és a pártfogás történetének néhány mérvadó fordulópontjára.

¹⁰ *A Miniszteri Bizottság CM/Rec (2010) 1. sz. Ajánlása* a tagállamok számára az Európa Tanács Pártfogási Szabályairól (a továbbiakban: Ajánlás).

¹¹ A nemzeti jognak megfelelően a pártfogó felügyelői szolgálatok ellátják a terhelt felügyeletét az ítélet, illetve határozat meghozatalát megelőzően, a tárgyalási szakasz során, és az ítélet vagy határozat meghozatalát követően. (Ajánlás 53. pont.)

¹² Gönczöl. Katalin: „Kriminálpolitika és bűnözéskontroll Magyarországon. Reformok 2002–2009” *Kriminológiai Tanulmányok* 2010/47. 76.

2. A MEGELŐZŐ PÁRTFOGÁS HAZAI MÚLTJA

Amikor a gyermekvédelem, a pártfogás és az utógondozás feladatai nem különültek el egymástól élesen, a patronázs kiterjedt a bűnelkövetés szempontjából még csak veszélyeztetett gyermekekre, fiatalokra is: „A patronage tehát felöleli nemcsak a büntetett, hanem általában a bűnözés veszélyeinek kitett egyéneket.”¹³ Ennek oka pedig az volt, hogy

„Az állam és a társadalom tudatára ébrednek annak, hogy a büntettek, a társadalom belső ellenségei elleni küzdelemnek legeslegbiztosabb fegyvere a még nem büntetett, de az erkölcsi romlás lejtőjére került, vagy előreláthatólag odakerülő elzüllesnek indult és elhagyatott gyermekek megmentése az erkölcsi romlástól s ezzel a bűnözés útjától.”¹⁴

Az 1908. évi XXXVI. törvénycikk, az I. Büntető Novella adott jogszabályi alapot a megelőző tartalmú pártfogásnak, mikor létrehozta a fiataikorúak felügyelő hatóságát, melynek feladatai¹⁵ között szerepelt az erkölcsi romlásnak, züllesnek kitett gyermekek, fiatalok ügyeinek felügyelete is. A Novella végrehajtására alkotott igazságügyminiszteri rendelet a hivatásos pártfogók feladatai között említette, hogy „a pártfogó jelen van a fiatakorú terhelt ügyeinek tárgyalásánál is”,¹⁶ tehát a pártfogónak lehetősége volt a büntetőeljárás korai szakaszában kapcsolatba lépni a fiattal. Ha a bíróság, ügyészség vagy más hatóság olyan zülles veszélyének kitett gyermekről vagy fiatalról szerzett tudomást¹⁷, akinek érdekében sürgős intézkedésre volt szükség, értesítenie kellett a fiatakorúak bíróságát. A fiatakorúak bírósága¹⁸ figyelmeztethette a szülőt, hogy gyermekére szigorúbban ügyeljen, utasíthatta is, hogy a kiskorút megfenyítse, iskolalátogatási kötelességének pontos teljesítésére kényszerítse, az erkölcsi fejlődésére veszélyes környezettől, foglalkozástól vagy életmódtól visszatartsa. A kiskorú nevelésének ellenőrzése és felügyelete céljából ideiglenesen pártfogót is kirendelhetett, gondozását megbízható hozzátartozójára, vagy valamely gyermekvédő, patronázs-egyesületre bízhatta. A hatóságok a bíróság helyett a fiatakorúak felügyelő hatóságához is fordulhattak ilyen esetben.

A fiatakorú elkövetőkkel foglalkozó pártfogói szolgálatot 1970-ben alakították ki¹⁹ a gyermekvédelem rendszerében²⁰. A gyámhatóság a büntetőeljárás körén kívül szükségesnek mutatkozó védő- és óvintézkedést rendelhetett el a kiskorú érdekében, ha erkölcsi fejlődése, nevelése, gondozása nem volt biztosított, valamint köte-

¹³ ANGYAL Pál: „A patronage” *Jogállam* 1909/7. 483.

¹⁴ FINKEY Ferenc: „A fiatakorú büntettek és a modern törvényhozás” *Jogállam* 1909/9. 651.

¹⁵ FINKEY Ferenc: „Patronázs-munka és a Fiatakorúak Felügyelő Hatósága” *Magyar Jogi Szemle* 1943/1. 7.

¹⁶ 27.100/1909. I. M. sz. r. 13. §.

¹⁷ ALFÖLDY Dezső: „Bíróság és patronázs” *Magyar Jogi Szemle* 1943/7. 205.

¹⁸ Az 1913. évi VII. tc. 66. §-ában foglalt intézkedéseket tehetette meg.

¹⁹ KERESZTI Klára – KÓ József: *A pártfogó felügyelet speciális magatartási szabályai* (Budapest: IM Országos Bünmegelőzési Bizottság Titkársága 2006) 7.

²⁰ VÓKÓ György: „Elmélkedés a pártfogó felügyeletről” *Börtönügyi Szemle* 2003/1.

lező magatartási szabályokat állapíthatott meg, a szülőt is felszólíthatta, kötelezhette.²¹ A gyámhatóság a védő- és óvintézkedés elrendelése iránti eljárás bármely szakaszában pártfogót²² rendelhetett a veszélyeztetett kiskorú részére, fejlődésének folyamatos biztosítása és ellenőrzése céljából. A pártfogó a felügyeletére bízott kiskorú magatartását figyelemmel kísérte, szükség esetén a szülőt is segítette nevelési feladataiban. A kiskorúakról történő állami gondoskodásról, valamint a szülő és a gyermek kapcsolattartásának szabályozásáról szóló MT rendelet²³ lehetővé tette, hogy a gyámhatóság a veszélyeztetett kiskorú részére – függetlenül a büntetőeljárástól – fejlődésének folyamatos segítése és ellenőrzése, valamint a szülő nevelési tevékenységének támogatása érdekében pártfogót rendeljen ki.

A megelőző tartalom semelyik értelmében sincs tehát a magyar jogrendszerben jogszabályi múltja a megelőző pártfogásnak mint büntetőjogi intézkedésnek vagy büntetőeljárású kényszerintézkedésnek, tartalmában azonban létezett/létezik e feladat a gyermekvédelem rendszerében. A hatályos szabályozás szerint a védelemben vétel látja ma el e feladatokat. Ennek a gyermekvédelmi intézkedésnek a tartalmát és célját érdemes áttekinteni, a pártfogó felügyelettel összevetni, hogy megvizsgálhassuk, a kormányhatározat ezen intézkedés mellett miért tartja szükségesnek a megelőző pártfogás rendszerének kidolgozását.

3. A GYERMEKEK ÉS FIATALOK VÉDELEMBE VÉTELE

A Gyvt. szerint gyermek, aki tizennyolcadik életévét még nem töltötte be.²⁴ A gyermeknek joga van segítségre a családban történő nevelkedéshez, személyiségének kibontakoztatásához, a fejlődését veszélyeztető helyzet elhárításához és a társadalomba való beilleszkedéshez.²⁵ Joga van a fejlődésére ártalmas környezeti és társadalmi hatások, valamint az egészségre káros szerek elleni védelemre.²⁶ A gyermek szülője pedig jogosult arra, hogy a gyermeke felelős nevelését segítő ellátásokról tájékoztatást, neveléséhez segítséget kapjon.²⁷

A Gyvt. célja – többek között – azoknak az alapvető szabályoknak a megállapítása, amelyek szerint az állam és a helyi önkormányzatok segítséget nyújtanak a gyermekek törvényben foglalt jogainak és érdekeinek érvényesítéséhez, a szülői kötelezettségek teljesítéséhez, illetve gondoskodnak a gyermekek veszélyeztetett-

²¹ 1/1974. (VI. 27.) OM rendelet 70. § (1) bek.: „A gyámhatóság rendeli el a kiskorú érdekében a büntetőeljárás körén kívül szükségesnek mutakozó védő- és óvintézkedést, ha a kiskorú erkölcsi fejlődése, nevelése, gondozása a szülő vagy gondozó környezetében nincs biztosítva. (2) A gyámhatóság a védő- és óvintézkedés elrendelése iránt eljárást indít, ha a) a rendőrkapitányság, az ügyész, a bíróság, vagy társadalmi szervek a gyámhatóságot ezért megkeresik; b) azt megalapozott bejelentés indokolja; c) olyan körülményről szerez tudomást, amely azt szükségessé teszi.”

²² A gyámhatósági eljárásról szóló 1/1974. (VI. 27.) OM rendelet 73. §-a.

²³ 51/1986. (XI. 26.) MT rendelet 2. § (3) bek.

²⁴ A törvény gyermek fogalma a Ptk. kiskorú fogalmával egyezik meg: kiskorú az, aki tizennyolcadik életévét még nem töltötte be, kivéve, ha házasságot kötött (Ptk. 12. §).

²⁵ A családok védelméről szóló 2011. évi CCXI. tv. 13. § (2) bek.

²⁶ Gyvt. 6. § (4) bek.

²⁷ 2011. évi CCXI. tv. 9. § (5) bek.

ségének²⁸ megelőzéséről és megszüntetéséről, a hiányzó szülői gondoskodás pótlásáról. A gyermeknek kötelessége, hogy korának és fejlettségének megfelelően tartózkodjék az egészségét károsító életmódtól, gondozása és nevelése érdekében együttműködjön szülőjével,²⁹ valamint képességeinek megfelelően eleget tegyen tanulmányi kötelezettségeinek.³⁰

A gyermekek védelmének rendszere a Gyvt. szerint pénzbeli és természetbeni ellátásokra, gyermekjóléti alapellátásokra, gyermekvédelmi szakellátásokra és a gyermekvédelmi gondoskodás keretébe tartozó hatósági intézkedésekre épül.

A Gyvt. 15. § (5) bekezdése szerint a gyermekvédelmi rendszer része a bíróság által javítóintézeti nevelésre utalt, illetve előzetes letartóztatásba helyezett fiatalkorúak intézeti ellátása. 2003. június 30-ig a fiatalkorúak pártfogó felügyelete is ide tartozott, a védelembé vétel pedig ezt követően is a gyermekvédelmi rendszerben maradt.

A Gyvt. által szabályozott védelembé vételt hatályos szabályozását – amely a gyermekvédelmi gondoskodás keretébe tartozó hatósági intézkedések egyike – fontos áttekintenünk annak eldöntéséhez, hogy szükség van-e a megelőző pártfogás intézményére.

Ha a szülő vagy más törvényes képviselő nem tudja – vagy nem akarja – megszüntetni a gyermek veszélyeztetettségét az alapellátások önkéntes igénybevételével – de alaposan feltételezhető, hogy segítséggel a gyermek fejlődése a családi környezetben mégis biztosítható –, a gyámhatóság³¹ a gyermeket védelembé veszi.³²

A Gyvt. a védelembé vétel kötelező esete mellett három lehetséges esetet is szabályoz. A gyámhatóság – a gyermekjóléti szolgálat javaslatának figyelembevételével – védelembé veheti a szabálysértési hatóság értesítése alapján a szabálysértést elkövetett fiatalkorút, a nyomozó hatóság nyomozást megtagadó határozata alapján a tizennegyedik életévét be nem töltött gyermeket, valamint a rendőrség, az ügyészség, illetve a bíróság jelzése alapján a bűncselekmény elkövetésével gyanúsított, vádolt fiatalkorút.³³

A védelembé vétellel egyidejűleg – a gyermek gondozásának folyamatos segítése és ellátásának megszervezése, a szülői nevelés támogatása érdekében – a gyermek részére a gyámhatóság a gyermekjóléti szolgálat családgondozóját rendeli ki, és a veszélyeztetettség okának megszüntetése érdekében intézkedést tesz, mellyel a szülő, valamint a gyermek számára kötelezettségeket írhat elő, jogaikat korlátozhatja.³⁴ Így különösen kötelezheti a szülőt, hogy gyermekével keressen fel valamely családvédelemmel foglalkozó személyt vagy szervezetet, hogy a gyermeke vegye

²⁸ A Gyvt. 5. § *n*) pontja szerint olyan – a gyermek vagy más személy által tanúsított – magatartás, mulasztás vagy körülmény következtében kialakult állapot, amely a gyermek testi, értelmi, érzelmi vagy erkölcsi fejlődését gátolja, vagy akadályozza.

²⁹ 2011. évi CCXI. tv. 12. § (2) bek.

³⁰ Gyvt. 10. § (1) bek.

³¹ A *Járások kialakításáról szóló 2012. évi XCIII. tv.* módosítása alapján nem a „települési önkormányzat jegyzője”, hanem a „gyámhatóság” veszi védelembé a gyermeket.

³² Gyvt. 68. § (1) bek.

³³ Gyvt. 68. § (2) bek.

³⁴ Gyvt. 68. § (3) bek.

igénybe az egészségügyi szolgáltatásokat, magatartási szabályokat állapíthat meg a gyermek számára a kifogásolt magatartás megszüntetése érdekében, figyelmeztetheti a szülőt helytelen életvezetésének, magatartásának következményére és felszólíthatja annak megváltoztatására. Utasíthatja a szülőt³⁵ és a gyermeket arra is, hogy a nevelési-oktatási intézményben előforduló erőszak miatt kialakult helyzet, vagy más súlyos konfliktushelyzet kezelése érdekében jelenjen meg iskolapszichológusi vizsgálaton, illetve vegyen igénybe konfliktuskezelést segítő szolgáltatást. A családgondozó egyéni gondozási-nevelési tervet készít, mely biztosítja a gyermek egyéni igényei szerinti speciális beavatkozás lehetőségét.³⁶

Jelenleg tehát a védelemben vétel jogintézménye látja el a gyermekkorúak és a fiatalok megelőző pártfogásának szánt feladatokat – akár a pártfogó felügyelet intézkedéséhez hasonlóan magatartási szabályok előírásával – a „megelőző” jelleg mindkét értelmében: a bűnelkövetés szempontjából még „csak” veszélyeztetettek esetén, valamint a büntetőeljárás kezdeti szakaszán is. Lehetséges és kötelező eseteit, valamint a pártfogó felügyelethez való hasonlóságát az alábbi táblázat szemlélteti.

A védelemben vétel és a pártfogó felügyelet a gyermekkorúak és fiatalok vonatkozásában

Védelemben vétel		Pártfogó felügyelet
Kötelező esete: „még csak” veszélyeztetett tizennyolcadik életévét be nem töltött	Lehetséges esetei: szabálysértést elkövetett fiatalkorú, 14. életévét be nem töltött büntetendő cselekményt megvalósító, bűncselekmény elkövetésével gyanúsított/vádolt fiatalkorú	Kötelező esetei: fiatalkorú vadémelésének elhalasztása, próbára bocsátása, felfüggesztett szabadságvesztése, feltételes szabadságra bocsátása, javítóintézetből történő ideiglenes elbocsátása esetén
Cél: a gyermekek törvényben foglalt jogainak és érdekeinek érvényesítése, a gyermekek veszélyeztetettségének megelőzése és megszüntetése, a hiányzó szülői gondoskodás pótlása ¹ , a gyermek ellátásának segítése, a szülő gondozói tevékenységének támogatása ² , segítség a szülői kötelezettségek teljesítéséhez	Cél: elősegítse annak megakadályozását, hogy ismételt bűncselekményt kövessen el ³ , segítséget nyújtson a társadalomba való beilleszkedéshez és az ehhez szükséges szociális feltételek megteremtéséhez, a bűnismétlés kockázatának csökkentése ⁴	
Családgondozó által készített egyéni gondozási-nevelési terv alapján	Pártfogó felügyelői terv alapján	
A gyermek/fiatal kötelező magatartási szabályok előírásával kötelezhető, a gyámhatóság a szülőt is kötelezheti a gyermek/fiatal veszélyeztetettségének megszüntetése érdekében	Magatartási szabályok előírásával kötelezhető a fiatalkorú	

¹ Gyvt. célja alapján; ² a Gyvt. indokolása szerint; ³ a pártfogó felügyelet Bv. tvr. 92. § (1) bek.-ében megfogalmazott célja; ⁴ a Pártfogó Felügyelői Szolgálatnak a Missziójában megfogalmazott célja.

³⁵ Az 1995-ben Hollandiában és 1996-ban Franciaországban bevezetett, fiatalokkorúakra vonatkozó büntetőjogi reform, valamint az Egyesült Királyságban 1994-ben hozott Büntetőjogi és Közrendről szóló Törvény értelmében bevezetésre került az ún. parenting order, amely a bűncselekményt elkövető vagy iskolakerülő fiatalkorú szüleit maximum három hónapig tartó, heti nevelési tanfolyamok látogatására kötelezi. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye „A fiatalok bűnözés megelőzése. A fiatalkorú bűnözés kezelésének módjai és a fiatalkorúakra vonatkozó igazságszolgáltatási rendszer szerepe az Európai Unióban” tárgyában (2006/C 110/13) 4.6.1. pont.

³⁶ Gyvt. 68. § (4) bek.

A kormányhatározat szűkszavú megfogalmazása értelmezhető úgy, hogy a megelőző pártfogás rendszerének kidolgozását a gyermekkorú és fiatalkorú szabálysértést, bűncselekményt elkövetők szocializációjának és reszocializációjának elősegítése érdekében tartja szükségesnek. E célcsoportban felismerhetjük a hatályos szabályozás szerinti védelembé vétel lehetséges eseteinek célcsoportját. Amennyiben a kormány a megelőző pártfogás rendszerének kidolgozását nem csupán a gyermekkorú és fiatalkorú szabálysértést, bűncselekményt elkövetők érdekében tartja szükségesnek – ez a kormányhatározat megfogalmazása szerint nem egyértelmű –, abban az esetben értelmezhetjük úgy is, hogy a megelőző jellegnek a bűncselekmény, szabálysértés elkövetését megelőzően is meg kell nyilvánulnia, vagyis az elkövetés szempontjából még csak veszélyeztetettek vonatkozásában is, így a kötelező védelembé vétel célcsoportja is a megelőző pártfogás célcsoportjává válna, ami a védelembé vétel jogintézményének kiüresedését eredményezhetné.

Érdemes áttekintenünk a szakirodalom korai pártfogói beavatkozást szorgalmazó érveit, hogy megállapíthassuk, valóban szükséges-e a megelőző pártfogás rendszerének kidolgozása, és az milyen formában képzelhető el.

4. A MEGELŐZŐ PÁRTFOGÁS VONATKOZÁSÁBAN MEGFOGALMAZOTT IGÉNY

1968-ban Dávid Ferenc már javaslatot tett a pártfogó felügyelővel szemben tanúsított közömbösség megoldására. „Tapasztalataink szerint a próbárabocsátást, a szabadságvesztés felfüggesztését az elítéltek és szülei jó része ‚felmentésnek’ fogja fel. Az ítélet előtti feszült izgalmi állapotot sok esetben a már szinte káros megnyugvás követi. Ebben a megnyugodott állapotban rendszerint nehezebb feladat a pártfogó felügyelő számára a fiatalkorú és a család között a megfelelő belső, bizalmas jellegű kapcsolat kiépítése. Ennek a kapcsolatnak a megteremtésére az ítélet meghozatala előtti fokozott izgalmi állapot lényegesen alkalmasabb. Álláspontunk szerint tehát a pártfogó felügyelőt nem az ítélet után, hanem a terhelte nyilvánítás, de legkésőbb a vádirat benyújtása után kellene kirendelni a fiatalkorú mellé.”³⁷

Gyolcs Judit³⁸ is a pártfogó felügyelő minél korábbi beavatkozásának szükségességére hívja fel a figyelmet. Kifogásolja, hogy nincs jogszabályi előírás arra vonatkozóan, hogy mennyi lehet a fiatalkorú ellen meginduló eljárás kezdetétől eltelt, illetve a pártfogó felügyelet kiszabásáról szóló határozat és a pártfogó felügyelet végrehajtásának megkezdése közötti maximális időtartam.³⁹ „Az időmúlásnak a fiatalkorú esetén fokozott a jelentősége, mivel személyisége gyorsan változik, így a végrehaj-

³⁷ DÁVID Ferenc: „A pártfogó felügyelet a gyakorlatban” *Magyar Jog* 1968/12. 730.

³⁸ GYOLCS Judit: „A fiatalkorúak pártfogó felügyelete végrehajtásának időproblémái” in BÍRÓ Endre (szerk.): *Jogágazat születik... A gyermeki jogokról és érvényesülésükről Magyarországon* Gyermejköjgi műhelytanulmányok – 1. (Budapest: Jogismeret Alapítvány 2010) 47.

³⁹ Az Európa Tanács R (2000) 20. sz. ajánlása a korai pszichoszociális beavatkozás szerepéről a bűnelkövetés megelőzésében, valamint az R (2003) 20. sz. ajánlása a fiatalkori bűnözés kezelésének új módszereiről és a fiatalkorú bűnelkövetőkre vonatkozó igazságszolgáltatás szerepéről szintén a minél korábbi, következetes beavatkozás szükségességét hangsúlyozza.

tás előfordul, hogy már nem azt a személyiséget éri, akit célzott, ami miatt veszíthet hatékonyságából, vagy negatív hatást is érhet el.”⁴⁰ Felhívja a figyelmet a határozathozatal és a végrehajtás között eltelt hosszú idő veszélyére. Ez alatt az idő alatt a fiatal megkezdheti kriminális karrierjét, így az intézkedés hatásfoka alacsonyabb lesz.

Egy bírókkal végzett fókuszcsoportos kutatás eredményeit idézi Gyolcs Judit⁴¹:

„Jó-e a fiatalnak, hogy semmi sem készíti felelősségvállalásra, a kriminális út elkerülésére, hogy csökkentjük számára azon esélyt, hogy pozitív irányban változtathasson a helyzetén? Jó-e a társadalomnak, hogy hagyja, hogy az idő haladtával a fiatal netán még több bűncselekményt kövessen el, és jó-e, ha hagyja, hogy elinduljon egy deviáns karrier?”⁴²

„Ahogy a már fentebb említett fókuszcsoportos kutatásban az egyik megkérdezett bíró fogalmazott: »az úgynevezett ideiglenes vagy előzetes pártfogás, és a 'beavatkozó' lehetne az ideiglenes vagy előzetes pártfogó, aki rögtön elkezd figyelemmel kísérni és segíteni a fiatalok magatartását – ha nem is ugyanazokkal a jogosítványokkal és kötelezettségekkel, mint a későbbi vádelhalasztás, vagy bírói ítélet utáni pártfogó. Sokan ezt szankciónak tekintik, és azt mondják, hogy bírói ítélet nélkül ezt nem lehet megtenni. [...] És ekkor a fiatalok tudná, hogy 'történik velem valami'«.”

Vaskuti András és Csernák Erzsébet szintén az előzetes pártfogó felügyelet,⁴³ „előpártfogás”⁴⁴ szükségességére hívja fel a figyelmet, megfogalmazva a pártfogó eljárásba való korai bekapcsolódás igényét. Várad Erika és Lévay Miklós szerint a nyomozásban a pártfogóknak egyfajta „előgondozást”⁴⁵ kellene végezniük.

5. A MEGELŐZŐ PÁRTFOGÁS SZABÁLYOZÁSÁNAK LEHETSÉGES MÓDJA

Pálvölgyi Ákos⁴⁶ már a 2011-es kormányhatározat fényében fogalmazta meg a megelőző pártfogás szükségességével és kivitelezhetőségével kapcsolatos gondolatait, szövegszerű javaslatot téve annak szabályozására. A nevelő hatás fokozottabb érvényesítése érdekében az azonnali reakciónak, a pártfogó korai beavatkozása-

⁴⁰ Lásd GYOLCS (42. lj.) 48.

⁴¹ KEREZSI Klára – KÓ József – GOSZTONYI Gyula: *A fiatalok büntető igazságszolgáltatásának hatékonysága: a fiatalok elítéltek utánkövetéses visszaesési vizsgálata* 2007. (Budapest: Budapesti Szociális Forrásközpont 2007). Idézi GYOLCS (42. lj.) 49.

⁴² Lásd GYOLCS (42. lj.) 49.

⁴³ VASKUTI András: „A pártfogó felügyelő szerepe az alternatív szankciók kiválasztásánál” *Kriminológiai Közlemények* 2006/62. 34.

⁴⁴ DÉNESNÉ CSERNÁK Erzsébet: „A magyar pártfogó felügyeleti rendszer reformja ügyészi szemszögből” *Kriminológiai Közlemények* 2006/62. 19.

⁴⁵ CSEMÁNÉ VÁRADI Erika – LÉVAY Miklós: „A fiatalok büntetőjogának kodifikációs kérdéseiről – történeti és jogösszehasonlító szempontból” *Büntetőjogi Kodifikáció* 2002/1. 27.

⁴⁶ PÁLVÖLGYI Ákos: „A megelőző pártfogás, mint a bűnmegelőzés egyik lehetséges eszköze” *Büntetőjogi Szemle* 2012/2. 29–34.

sának szükségességét emelte ki ő is a szabályozás céljaként. Elképzelése szerint a megelőző pártfogás a közvetítői eljárás és a kábítószerfüggők elterelésének analógiájára a terhelt és a törvényes képviselője önkéntes részvételével történne. Célja a fiatalkorú gyanúsított esetében a bűnismétlés kockázatának csökkentése a büntetőeljárás kezdeti szakaszán, és az eljárás elhúzódásával járó hátrányok kiküszöbölése lenne. Nem határozta meg, hogy a megelőző pártfogó felügyeletet az anyagi jogban hol helyezné el, hogy intézkedésként vagy büntethetőséget megszüntető okként képzeli-e el, de nem kényszerintézkedésként javasolja szabályozását.

A Pálvölgyi Ákos által vázolt megelőző pártfogó felügyelet két szempontból sem tesz eleget a kormányhatározat szűkszavúan megfogalmazott elvárásainak. Egyrészt nem vonatkozik a szabálysértést elkövetett fiatalkorúakra annak ellenére, hogy a kormányhatározat a megelőző pártfogás kidolgozását – értelmezhető úgy, hogy – az ő érdekükben is szorgalmazza. A másik probléma az általa javasoltakkal az önkéntesség. Az előzetes, megelőző pártfogás fontosságát hangsúlyozó szerzők nem a korai fellépés lehetőségének hiányára, hanem annak szükségességére figyelmeztetnek. A pártfogó felügyelő korai beavatkozására valószínű, hogy azoknak is nagy szükségük lenne, akik a büntetőeljárás kezdetén nem tennének beismerő vallomást, vagy nem járulnának hozzá a megelőző pártfogó felügyelethez. Kiindulva abból, hogy a megelőző pártfogó felügyelet kidolgozásától a kormány a pártfogó büntetőeljárás kezdetén való megjelenését várja, a megelőző pártfogás szabályozásakor kiemelt figyelmet kell fordítani arra, hogy ne a pártfogolt akaratán múljon a minél korábbi beavatkozás.

6. A MEGELŐZŐ PÁRTFOGÁS SZABÁLYOZÁSÁNAK SZÜKSÉGESSÉGE VAGY A HATÁLYOS SZABÁLYOZÁS TÖKÉLETESÍTÉSE

Különösen fontossá válik a veszélyeztetett vagy bűnelkövető fiatalkorúakkal való bánásmód újraértelmezése, hiszen a hatályos Büntető Törvénykönyv rendelkezései szerint meghatározott súlyos bűncselekmények elkövetése esetén lehetővé válik a tizenkettedik életévüket betöltött fiatalkorúak felelősségre vonása. E kiterjesztett felelősség mellé az állam fokozottabb fellépésének, korábbi beavatkozásának kell társulnia a veszélyeztetett, büntetendő cselekményt elkövetett gyermekek, szabálysértést elkövetett, valamint bűncselekmény elkövetésével gyanúsított vagy vádolt fiatalkorúak érdekében, lehetővé téve ezáltal a büntetőjog mint *ultima ratio* alkalmazásának elkerülését.

A fenti elvárásoknak eleget tennie a megelőző pártfogás létrehozása nélkül a védelemben vétel kötelező esetei körének bővítése, mely nem hagyná, hogy „elinduljon a deviáns karrier”, mely esetében „történne valami”, ami nem szankció, mégis az előírható magatartási szabályokkal lehetőség lenne a szülő és a gyermek segítésére komoly kötelezettségek keletkeztetése által. A megelőző funkciót mindkét értelemben ellátja a védelemben vétel, mind a bűnelkövetés szempontjából veszélyeztetett gyermekek, fiatalkorúak védelmével, mind a büntetőeljárás kezdeti szakaszán

a gyanúsított vagy vádlott fiatalok védelme által. A védelemben vétel szabályozásának felülvizsgálata és a pártfogó felügyelet intézkedésével történő összehangolása tűnik az elvárt feladatokról való gondoskodás legésszerűbb módjának, melynek lehetséges megoldását a következő táblázat mutatja be.

A pártfogó felügyelet és a védelemben vétel összehangolásának lehetséges esete

Védelemben vétel	Pártfogó felügyelet
Kötelező	Kötelező
	Változatlan tartalommal – de a szülők számára is előírható magatartási szabályokkal
„Még csak” veszélyeztetett tizennyolcadik életévét be nem töltött, szabálysértést elkövetett fiatalok, 14. életévét még be nem töltött büntetendő cselekményt megvalósító, bűncselekmény elkövetésével gyanúsított fiatalok	Fiatalkorú vádemelésének elhalasztása, próbára bocsátása, felfüggesztett szabadságvesztése, feltételes szabadságra bocsátása, javítóintézetből történő ideiglenes elbocsátása esetén

E megoldás mellett szóló érvek a következők:

A javasolt szabályozás ellen nem hozhatók fel azok az ellenérvek, amelyeket a megelőző pártfogással, mint büntető anyagi jogi intézkedéssel vagy büntető eljárásjogi kényszerintézkedéssel szemben a szakirodalom említ (az ártatlanság vélelmének és a stigmatizáció tilalmának sérülése), hiszen a gyermekvédelem rendszerében honos intézkedésként a gyermek, a fiatal és a szülő kötelezségeinek teljesítésében történő segítése, támogatása, jogaik biztosítása dominálna a számukra megfogalmazott kötelezettségekben is.

A speciálpreventív szempontok érvényesülését a védelemben vétel keretében is szolgálna – ahogy szolgálja most is – egy személyre szabott terv, vagyis az egyéni igények szerinti beavatkozás már ekkor megkezdődhetne.

A szülők számára megállapítható kötelezettségek által felelősségérzetük már a büntetőeljárás/szabálysértési eljárás kezdetén felkelthető, együttműködő készségük már ekkor motiválható lenne.

Ennek a megoldásnak a keretében a szabálysértést elkövető fiatalnál is megkezdhető lenne az érdemi beavatkozás, nem csak a büntetőeljárás terheltje esetén.

A megelőző pártfogás bevezetését szorgalmazó szerzők legfőbb elvárása megvalósulna, vagyis a szabálysértési és a büntetőeljárás kezdetétől megkezdődne a beavatkozás. Nem lenne „magára hagyva” a gyermek és a fiatal, akinek védelemben vétele kötelező, hiszen a szülővel együtt kötelezhető lenne, így is meghatározható lenne, hogy mivel és hol tölti szabadidejét, illetve kivel barátkozik. Terhelt fiatal esetén a védelemben vétel magatartási szabályainak betartásáról, a védelemben vétel eredményességéről, a szülő és a fiatal együttműködési hajlandóságáról a családgondozó beszámolna a pártfogó felügyelőnek, aki környezettanulmány vagy a pártfogó felügyelői vélemény készítésekor ezt dokumentálná, és véleményében erre tekintettel tenne javaslatot a pártfogó felügyelet időtartamára vagy a magatartási szabályokra.

A törvényjavaslat megelőző pártfogás bevezetése melletti érveit is figyelembe

venné ez a szabályozási lehetőség, hiszen biztosított lenne a gyermekkorúak esetében a pártfogó felügyelethez hasonló jellegű eszközök alkalmazása, szorosabb ellenőrzésük, felügyeletük. A gyermekek ellenőrzéséhez, felügyeletéhez szükséges megfelelő szakértelem jelenléte pedig hol lenne jobban megkövetelt, mint magának a gyermekvédelemnek a rendszerében. Ha ez hiányzik, azt pótolni szükséges, nem kölcsönözhető a fiatalokéval igen, de gyermekekkel eddig nem foglalkozó pártfogó felügyelői szolgálattól a gyermekekhez elvileg mindenkinél jobban értő gyermekvédelmi szakemberek számára.

A védelembé vétel tehát eredményesen láthatná el a megelőző pártfogásnak szánt feladatokat, ha a jogintézmény diszfunkcióinak felszámolására irányuló törekvésekhez és a pártfogó felügyelettel történő összehangolásához ténylegesen társulnának a kormányhatározatban előirányzott többi feladat megvalósítása érdekében tett lépések. A kormányhatározat többek között szorgalmazza az iskolai lemorzsolódás csökkentésére irányuló célzott programok indítását⁴⁷, valamint annak elősegítését, hogy a középfokú végzettséggel vagy versenyképes szakmával nem rendelkező tanköteles koron túli fiatalok a szakképzésben való részvétel feltételeként alapfokú végzettséget, valamint munkaerőpiaci igényeknek megfelelő szakképzettséget szerezhessenek.⁴⁸ A kormányhatározat több pontban kiemeli a fiatalok szabadidejének hasznos eltöltésére irányuló programok fontosságát.⁴⁹ Vermes Miklós⁵⁰ a fiatalok bűnözők családi, iskolai körülményeiről, társadalmi helyzetéről, szabadidejük otthoni, valamint házon kívüli eltöltésének tartalmi kérdéseiről és az elkövetett bűncselekményekről 1973-tól gyűjtött adatai alapján már 1978-ban az alábbi következtésekre jutott.

„A fiatalok szabad ideje sem tartalmában, sem tartalmi minőségében nem megnyugtató. [...] A szabad idő megfelelő eltöltése a szocializálódás folyamatának nélkülözhetetlen tényezője, mert az egyik alapja a társadalomba való beilleszkedésnek. Ellenkező esetben óhatatlanul káros befolyások érvényesülnek, mert ebben az összefüggésben légüres tér nincs. Ha a szabad idő nincs kitöltve kulturált, társadalmilag hasznos vagy elfogadható tevékenységgel, akkor elkerülhetetlen teret kapnak a deviáns magatartások, esetleg bűnözés formájában.”⁵¹

⁴⁷ Kormányhatározat II/4. pont.

⁴⁸ Kormányhatározat III/8. pont.

⁴⁹ Elő kell segíteni a hátrányos helyzetű fiatalok diák- és szabadidősportban való részvételét. Szabadon használható, sportolásra alkalmas terek létrehozásával és meglévő sportlétesítmények, iskolai sportpályák délutáni és hétféligi nyitva tartásának támogatásával kell biztosítani a hétféligi és szünidei sportolási lehetőségeket, a fiatalok szabadidejének hasznos eltöltését (Kormányhatározat II/11. pont).

⁵⁰ VERMES Miklós: „A szabad idő szerepe a fiatalok bűnözés megelőzésében” *Kriminológiai és Kriminológiai Tanulmányok* 1978/15. 208–251.

⁵¹ Lásd VERMES (54. l.) 214.

7. BE KELL-E ILLESZTENI A FIATALKORÚAK PÁRTFOGÁSÁNAK INTÉZMÉNYÉT A GYERMEKVÉDELEM RENDSZERÉBE?

A megelőző pártfogás kidolgozását szorgalmazó 2011-es kormányhatározat kapcsán az utolsó vizsgálandó kérdés, hogy a fiatalkorúak pártfogásának intézménye beilleszthető, beillesztendő-e a gyermekvédelem rendszerébe.

A gyermekvédelmi rendszer része a bíróság által javítóintézeti nevelésre utalt, valamint az előzetes letartóztatásba helyezett fiatalkorúak intézeti ellátása. 2003. június 30-ig a fiatalkorúak pártfogó felügyeletének végrehajtása is a gyermekvédelem körébe tartozott. A 2003-as reform előtti években a fiatalkorúak pártfogó felügyeletével kapcsolatban megfogalmazott egyik legerősebb kritika az volt, hogy a fiatalkorúak pártfogó felügyelete nem tudta feloldani azt az ellentétet, amelyet a gyermekvédelembe való beágyazottsága és a büntetés-végrehajtási funkciók együttes jelenléte teremtett.⁵² A reform egyik legfőbb eredménye ennek a problémának a megoldása, a Pártfogó Felügyelői Szolgálat felállításának és működésének szabályozási elveiről szóló 1183/2002. (X. 31.) Kormányhatározat mellékletében megfogalmazott követelmény teljesítése volt. Megtörtént az egységes szakmai irányítás megteremtése érdekében a felnőttekkel és a fiatalkorúakkal foglalkozó pártfogó felügyelők egy szervezetbe integrálása. Mindezek fényében a fiatalkorúak pártfogásának gyermekvédelmi rendszerbe helyezése átgondolatlan döntés lenne, egy múltbeli állapot, a 2003-as reform kevés megvalósult célkitűzései egyikének visszaállítása, amit semmi sem indokol. Hosszú évtizedekbe került a pártfogói rendszer kialakítása során a mai szervezet és felépítés, a fiatalkorúak és a felnőttek pártfogó felügyelői szolgálatának egységes szervezeten belüli elhelyezése, és mivel a hatályos Büntető Törvénykönyv indokolása szerint a Szolgálat beváltotta a hozzá fűzött reményeket, indokolatlan lenne a szervezet megbontása.

Arra való tekintettel pedig, hogy a javítóintézeti nevelésre utalt és az előzetes letartóztatásba helyezett fiatalkorúak intézeti ellátása a gyermekvédelem rendszerének része, a megelőző pártfogásnak szánt feladatok ellátására is alkalmasnak tűnik a védelembe vétel a javasolt módosítások és a törvényjavaslat által is sugallt gyermekvédelmi diszfunkciók kiküszöbölésének elvégzése, a pártfogó felügyelet intézkedésével történő összehangolása után.

Nincs szükség tehát e szervezet drasztikus átszervezésére ahhoz, hogy hazánkban is elmondható legyen a pártfogó felügyelőről, hogy a XXI. században ő áll a fiatalkorúak igazságszolgáltatási rendszerének a középpontjában. Komplex feladatkörét ugyanis máshol is úgy határozzák meg, hogy felmér, azonosít, osztályoz, koordinál, tanácsot ad, biztat és kényszerít is annak érdekében, hogy csökkenjen a bűnismétlés kockázata, hogy felelősséget ébresszen és növelje a fiatalok esélyeit.⁵³

⁵² DÉR Mária: „Vádirat a pártfogó felügyelet tárgyában” *Belügyi Szemle* 1990/10.

⁵³ CRAIG SCHWALBE – TINA MASCHI: „Investigating Probation Strategies with Juvenile Offenders: The Influence of Officers’s Attitudes and Youth Characteristics” *Law and Human Behavior* 2009/33. 357.